

Særligt fortjenstfuld ved nærværende udgivelse er, at man har ladet udarbejde et omfattende register til det illegale *Land og Folk* 1941-45. Det vil sige, at registeret også lader sig anvende ved læsning af de fire tidligere udgivne bind.

Henrik Skov Kristensen

Ole Sohn: *Den højeste straf. En B&W-arbejders skæbne – fra Amager til Stalingrad*. (Vindrose, 1996). 228 s.

Sent på natten den 31. marts 1938 blev dødsdommen, den højeste straf, eksekveret over en Sovjet-borger. Det var der som bekendt ikke noget usædvanligt ved. Ej heller ved den angivelige brøde: kontrarevolutionær fascistisk spionvirksomhed og andet af samme skuffe. Den ulykkelige, Christian Christianovitj Petersen, derimod var ganske usædvanlig. Han var dansk og hed egentlig Christian Petersen. Hans bevægede liv og hårde skæbne afdækkes i detaljer af Ole Sohn: Han var født på Amager i 1885. Efter en opvækst i fattige kår blev han udlært som smed på B&W i 1905. I fire år derefter gik han på valsen ned gennem Europa, og efter en periode i Danmark rejste Christian Petersen til Skotland. Han blev skotsk gift og ad denne vej et aktivt medlem af presbyterianerkirken, ligesom han blev frimurer.

I 1924 tvang arbejdsløshed ham til USA, til Philadelphia. Efter Wall Street-krakket blev Christian Petersen i stigende grad harm på den sociale ulighed i det amerikanske samfund. Uden i øvrigt at forkaste sin kristne tro brød han med kirken og frimurerordenen, og da han blev ramt af arbejdsløshed, søgte han til Sovjetunionen som kontraktarbejder på en traktorfabrik i Stalingrad. Konen, som i høj grad misbilligede Christian Petersens nye interesse for kommunismen, blev efterladt i Philadelphia.

Christian Petersen faldt til i Sovjet, blev endda mønsterarbejder. Afgørende for hans fortsatte ophold og hans ansøgning om sovjetisk statsborgerskab var dog, at han forelskede sig i en sovjetisk kvinde, som etnisk var volgatysker. Så da de fleste andre udenlandske arbejdere forlod Sovjetunionen i midten af 1930'erne, blev Christian Petersen.

Under hele dette forløb opretholdt Christian Petersen kontakten med sin familie i Danmark via en omfattende brevveksling. Netop denne brevveksling, som i øvrigt viste sig skæbnesvanger under retssagen mod Christian Petersen, udgør Ole Sohns kildegrundlag for skildringen. Da denne kilde af gode grunde tørrer ud, kaster retsakter fra de russiske arkiver lys over den sidste tragiske fase af hovedpersonens liv. Forfatteren anfører i sit forord, at »Indimellem er enkelte tråde i historien knyttet sammen med fri hånd«. For så vidt angår fremstillingen af Christian Petersens bristede illusioner i relation til kommunismen, er forfatterens store indlevelsessevne forklarlig. Ud over sin indlevelsessevne demonstrerer den tidligere DKP-formand (igen), at han er en glimrende skribent.

I sit efterskrift bebuder Ole Sohn afsløringen af flere tragiske danske skæbner i Stalins Sovjet. Vi tror ham gerne!

Henrik Skov Kristensen

Niels Wium Olesen: *Mennesker, Politik og Besættelse. Fire biografiske skitser*. (Historisk Samling fra Besættelsestiden 1940-1945, 1996). 208 s., 178 kr.

Hans Kirchhoffs biografi af Erik Scavenius, besættelsestidens mest omstridte politiker, rummer en fair behandling. Måske de anførte citater, der belyser hans grundindstilling, er en smule outrerede, da de stammer fra situationer, hvor udenrigsministeren polemiserede